

SVERIGES RUNINSKRIFTER

UTGIFNA AF

KUNGL. VITTERHETS HISTORIE OCH ANTIKVITETS AKADEMIEN

FÖRSTA BANDET

ÖLANDS RUNINSKRIFTER

GRANSKADE OCH TOLKADE

AF

SVEN SÖDERBERG OCH ERIK BRATE

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1900—1906

[111410]

6. Mörbylånga kyrkogård.

Pl. VI. Fig. 6.

Literatur: L. 1569. — B. 1074. — Ahlqvist, *Ölands Historia*, II, 2, s. 213. — O. Montelius, *Se. Fornminnesföreningens Tidskrift*, I, s. 64, not. 4.

Från Mörbylånga kyrka och kyrkogård äro tre runstenar kända genom afbildningar i Bautil 1072—1074. Märkligt är, att ingen af dessa stenar blifvit upptäckt af Rhezelius,

¹ Såsom säkert teckningsfel kan man beteckna det, när träsnittet i namnet KATA på begge ställena (runorna 23 och 25) har † för †. Burmans läsning i *Triga supplementorum* cet. p. 313 *Hiti* utgör en förbättring af läsarten i hans original, som har dels *hete* i texten, dels *Geto* i den lat. öfvers. Denna läsart beror på felläsning, ty den yttersta källan är, såsom ofvan s. 5 omtalats, ingen annan än Rhezelius.

² *Sigwaldi, Weðraldi* eller något dylikt.

³ Bogestenen, som hör till den grupp, som Säve, *Gutniska Urkunder*, s. XXXV kallar »runstoder», är nu införlifvad med samlingarna i Visby fornsal.

⁴ Att **alti** skulle vara grafisk omsättning för **atli**, *Atli*, finner jag mindre sannolikt, då inskriften icke annars företer något konstladt i skrifsättet.

⁵ *Svenska Landsmålen*, X, 6. Lundgren anser dock, på anförda skäl, det vara möjligt, att det funnits äfven ett namn *Kati* med kort *a* i stammen.

oaktadt han besökt och aftecknat Mörbylånga kyrka.¹ Stenarna försvunno redan i början af detta århundrade vid ombyggnaden af Mörbylånga kyrka (år 1811, Ahlqvist II, 2, s. 210 och 213). Teckningarna i Bautil och de magra notiser, som innehållas i öfverskrifterna i denna, äro därför vår enda källa för kännedomen om dessa tre runstenar.

Fig. 6, pl. VI är en noggrann reproduktion af n:r 1074 i Bautil. Denna tillhuggna runhäll fans på Mörbylånga kyrkogård. Nedre delen var, såsom fig. utvisar, afslagen. Höjden af det kvarvarande var enligt måtten i Bautil omkr. 1,15 m., bredden omkr. 60 cm. Sannolikt har af stenen, då den stod rest, föga mer än det afbildade stycket varit synligt öfver marken. Denna runsten har alltså icke varit ett monument, som imponerat genom sin storlek, men den har i stället utmärkt sig genom sina prydliga, väl utförda ornament i upphöjdt arbete, hvilka erinra om de begge Resmostenarna (n:r 3 och 4).²

Inskriften synes hafva varit lättläst:

— #PI : NI : KIRN : PNPT : BIR : IRTI : RPN : PNTN : HITT :

— ofi : lit : kiarua : kuml : pisa : iftir : lofu : kunu : sina :

I stället för 26:e runan, som på teckningen i Bautil är Γ, gissar Liljegren ↑, hvarigenom man i st. för ett namn *Lófa*, som icke annars är känt, får namnet *Tófa*, som varit brukligt öfver hela Norden. Namnet i början af inskriften, af hvilket de tre tecknen **ofi** äro lemnade, kan icke med säkerhet restitueras, då flera namn kunna komma i fråga.³

Om vi insätta det af Liljegren föreslagna *Tófu*, får inskriften, tecknad med ljudskrift, följande utseende: — *ofi lét giærwa kuml þessa æftir Tófu, kunu sina.* — ofve lét göra detta minnesmärke efter Tofva, sin hustru.»

Formen *giærwa* (**kiarua**) uppfattar jag som uppkommen af *gærwa*, derigenom att detta lånat framljudet *gi* från *gierr*. Äfven ett uttal *giarwa* är tänkbart genom kontamination af *giærwa* och *giara*.

Þessa (**pisa**) är en äfven i bokskrift förekommande form (*þassa*) af neutr. plur. af pron. »denne».⁴

Liljegren har betecknat inskriften som ofullständig i slutet. Sannolikast är likväl, att den icke varit längre. Ty slingorna visa, att den ornerade ytan icke räckt mycket nedanför brottet, och inskriften har troligen icke gått längre ned än ornamenten. Jfr t. ex. vår fig. 19 (= B. 1069). Det högsta här kan hafva varit plats för ytterligare på kanten, har varit ett attribut t. ex. *góða*. Men det är ej ens sannolikt, att något sådant stått här. Man skulle då väntat att teckningen haft lemning af en staf efter skiljetecknet.

¹ När Liljegren för 1569 hänvisar till Rhezelius, är denna hänvisning felaktig.

² Ornamenten utgöras af två större, bandformiga, i hvarandra slingrade djur; hufvudet, sedt från sidan, sitter i ena ändan af bandet, foten i den andra. Omkring dessa slingra sig två ännu smalare, ormlignande djur. Alla banden bilda ett regelbundet flätverk (»entrelacs»).

³ T. ex. det allmänna *Tófi*, som varit brukligt öfver hela Norden, eller *Bófi*, de handskrifna urkundernas *Bovi* (Lundgren och Nielsen), runornas **bufi** (på Bornholm, L. Petersen hos Vedel, *Bornholms Oldtidsminder*, s. 404 n:r 1 och s. 408 n:r 25). Äfven ett namn *Hovi* upptages af Lundgren och Nielsen.

⁴ Noreen, Pauls *Grundriss*, 2 Aufl., I, p. 625.